

ARTILERIA UȘOARĂ DE ÎNSOȚIRE A INFANTERIEI ROMÂNE ÎN PRIMUL ȘI ÎN CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Marius RĂDULESCU *

Cuvinte cheie: *batalion, infanterie, artilerie ușoară, sprijin cu foc, tracțiune hipo.*

Keywords: *battalion, infantry, light artillery, fire support, horse-drawn*

Abstract: *The struggle of small sized infantry units (company, battalion) always requested direct fire support both in offensive as in defensive stage as well.*

Regularly, the battalion disposes of the machineguns and mortars, which in some situations does not assure the fire efficacy or precision. In maneuvering war especially, the presence in units organic of a certain number of light artillery pieces was proved to be a necessity, assuring manual movement in battlefield. This kind of support did not depend of the intermediary connections like observers, signal devices and external limitations like an imposed ammunition allowance or lack of tractors.

The work-paper proposes to look for the start of this weapon category in the Romanian Army as its evolution too in the WW1 and WW2 period of the 20th century, and to presents the main equipment used in this role. Some of conclusions can serve to establish a multifunction spectrum for using the armament of the contemporary corresponding structures.

Introducere

În lupta micilor eșaloane de infanterie (companie, batalion) s-a smțit întotdeauna necesitatea sprijinului cu foc de artilerie direct, nemijlocit, pentru depășirea unor puncte puternic apărate de inamic, sau pentru lovirea unor obiective punctuale ale acestuia, atât în lupta ofensivă cât și în apărare. De regulă, batalionul dispunea organic de mitraliere (primul război mondial), iar ulterior de mortiere (aruncătoare de bombe), materiale care, în unele situații, nu asigură efectul necesar sau precizia focului. În special războiul manevrier a impus prezența unor piese de artilerie ușoară, cu posibilitatea de deplasare manuală în câmpul tactic și incluse în organica unităților de infanterie. Acestea pot oferi sprijin imediat și pot fi integrate în concepția tactică a micului comandant de subunitate de infanterie, fără elemente de legătură intermediare (observatori, transmisiuni) și fără limitări exterioare misiunii subunității (consumuri, deplasare).

Lucrarea își propune să fixeze apariția, destinația și evoluția acestei categorii de armament în dotarea trupelor române, în perioada războaielor mondiale din secolul al XX-lea și să prezinte tipurile de material utilizate în acest rol. Unele concluzii pot fi servi la stabilirea unui spectru de utilizare multifuncțională a armamentului structurilor contemporane corespunzătoare.

* Inginer, S.C. Electromecanica Ploiești S.A.

Fig. 1 - Piesă Bofors cal.37mm camuflată pentru sprijin direct în Kuban, 1942⁶⁰⁸

APARIȚIA ARTILERIEI DE ÎNSOȚIRE ÎN ARMATA ROMÂNĂ

Armata Română modernă, apărută odată cu unirea Principatelor sub domnia lui Cuza, a avut în înzestrare piese de artilerie, dar până la primul război mondial, acestea erau grupate ca unități distincte, ținând de specialitatea de armă. Războiul de Independență a oferit o oarecare practică de cooperare a unităților de infanterie și artilerie, dar tunurile erau alocate pentru sprijin, pe baterii sau secții, pentru anumite misiuni bine determinate și nu în organica unităților respective. Aceasta era, de altfel, situația și în alte armate.

La intrarea în primul război mondial (1916) armata avea principalele lipsuri de înzestrare la capitolele mitraliere (413 piese la 23 de divizii de infanterie, față de un necesar de minimum 2400 piese) și artilerie grea (32 de baterii formate din materiale improvizate, de diferite modele, majoritatea cu tragere înceată).

Situația se reflecta în structura grupărilor de luptă din perioada de început a participării noastre la război; bunăoară, trupele care apărau capul de pod de la Turtucaia, 19 batalioane cu 20.000 militari, dispuneau de 66 mitraliere, 110 piese de artilerie, majoritatea vechi și 55 de tunuri ușoare cal.37-53mm (numai piesele utilizate).

Divizia de infanterie era organizată pe două brigăzi a două regimente cu câte 3 batalioane, plus un regiment de vânători (2 Btn) și o brigadă de artilerie a două regimente, din care cel de obuziere cu structură redusă ca urmare a lipsei materialului, în total cca. 23.000 militari în 14 batalioane cu 28 de mitraliere și 13 baterii de câmp. Practic, grupări de brigadă de până la 7.000 de infanteriști nu dispuneau de nici o piesă de artilerie organică⁶⁰⁹. În aceste condiții, la nivelul anului 1916, puterea de foc a diviziei române era semnificativ inferioară celor germană și austro-ungară. Pentru creșterea posibilităților de sprijin cu foc a trupelor s-au căutat mai multe soluții, bazate pe materialul avut la dispoziție.

⁶⁰⁸ <http://honoretpatria.wordpress.com/2010/10/05>.

⁶⁰⁹ ***, *România în Primul Război Mondial*, Editura Militară, București, 1979, p.129-136.

În cele două decenii premergătoare primului război mondial se efectuaseră mari lucrări de fortificare a capitalei și a liniei defensive Focșani-Nămoloasa-Galați. Perioada inițială a războiului (1914 – 1916) arătase însă că nici o fortificație nu rezistă focului artileriei grele și supragrele, astfel că cetățile au fost abandonate.

Sute de piese de artilerie au devenit astfel disponibile, dar a trebuit să li se construiască afete pentru deplasare în câmp. România dispunea de un număr însemnat de piese de cal.37, 53 și 57mm, dintre care ultimele două au fost desemnate ca potrivite pentru utilizări alternative, în cea mai mare parte ca artilerie ușoară de însoțire a infanteriei.

MATERIALUL UTILIZAT ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Tunul Gruson cal.53mm, md.1887/1916, a dotat linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Galați, dar a fost și în dotarea capetelor de pod de la Cernavodă, Turtucaia și Silistra. Tunul, cu tragere repede, avea greutatea proiectilului de 1.75 kg; viteza inițială a proiectilului 495 m/s, bătaia maximă 3000 m, greutatea 564 kg.

Fig. 2 - Tun de însoțire Gruson cal.53mm md.1887/1916⁶¹⁰

Un număr de 334 de tunuri au fost transformate în tunuri de însoțire pentru infanterie câte 1 – 2 baterii a 6 piese alocate la brigadă.

Tunul Hotchkiss cal.57mm, md.1888/1916, era inițial dispus pe afeturi de ambrazură, în turele rotative cu eclipsă, piesa având greutatea 225 kg (fără afet) și o bătaie de 4500m. 79 de tunuri au fost transformate în tunuri de însoțire pentru infanterie iar 36 au fost transformate în artilerie de munte ³.

⁶¹⁰ <http://www.rumaniamilitary.ro/2010/10/05>.

Fig. 3 - Tun de însoțire Hotchkiss cal.57 md.1888/1916⁶¹¹

Două exemplare din această piesă pe afet cu osie din oțel pe care sunt fixate roți din lemn cu bandaj metalic, sunt conservate la muzeul județean "Teohari Antonescu" din Giurgiu și fișate de muzeograful Mircea Alexa.

Printre piesele primite în cadrul ajutorului dat de Franța, piesele de munte Schneider cal.65mm md.1906, aveau caracteristicile unei artilerii de însoțire.

Fig. 4 - Tun de munte Schneider cal.65mm md.1906

Piesa trăgea un proiectil de 4.3 kg cu viteza de 330 mps, avea greutatea de 400 kg și bătaia maximă de 6.5 km. Sub denumirea de 6.5 cm GebK 221(f), tunul a făcut carieră și în timpul celui de-al II-lea război mondial, în trupele alpine ale Wehrmachtului.

Un raport din anul 1933 preciza că „armamentul de însoțire de 37mm și 53mm există la toate unitățile de mobilizare, însă 10-40% sunt de reparat, iar deficitul variază între ⁶¹²10-25% ⁵.

REECHIPAREA TRUPELOR ROMÂNE CU ARMAMENT ANTICAR

În perioada interbelică, aruncătoarele de mine au făcut progrese deosebite, devenind mai mobile și cu debit de foc mai mare. Părea că sprijinul nemijlocit cu foc

⁶¹¹ *Ibidem.*; vezi și <http://clasate.cimec.ro/clasate.asp/2010/10/05>

⁶¹² ***, *Înzestrarea Armatei Române în perioada interbelică* – Documente, vol. II, Editura Centrul Tehnic- Editorial al Armatei, București 2008, p.340.

este asigurat de această categorie de armament. Apăruse tancul, utilizat în masă, care cerea o armă specializată, tunul anticar. Inițial acestea erau proiectate și utilizau muniție exclusiv anti-tanc. În curând se va dovedi că dinamica luptei impunea și utilizarea artileriei de însoțire, cu proiectil exploziv.

Și marile puteri care se înfruntau în spațiul de luptă adiacent nouă, Uniunea Sovietică și Germania, dezvoltaseră și utilizau piese de artilerie ușoară regimentară pentru suportul de foc nemijlocit al infanteriei.

Fig. 5 - Piesă regimentară rusă Md1927

Fig. 6 - Piesă regimentară germană le.ig. 18⁶¹³

Armata Română a transferat în acest rol piesele anti-car, pe măsura pierderii eficacității lor în fața evoluției spectaculoase a mijloacelor blindate. Diviziile de infanterie române dispuneau în organica regimentelor, de companii anticar dotate cu material cal. 37/47 mm, în general Bofors, Schneider, Bohler și Breda. Aceste piese asigurau o capacitate de penetrare a blindajului de 40-50 mm la distanța de 500m.⁶¹⁴

Tab. 1 - Tunuri regimentare utilizate pe frontul de Est

Tunul	Greutate [kg]	Proiectil [kg]	V ₀ [m/s]	Bătaia (km)
76mmL16 md1927	780	6.2	260-390	4.2
7.5cm L11 le. IG.18	400	6.0	210-310	3.5

Fiecare regiment cuprindea o companie de comandă (pluton agenți, pluton transmisiuni, pluton geniu), 3 batalioane de infanterie, o companie de armament greu regimentar (un pluton aruncătoare Brandt cal.81mm, un pluton tunuri anticar Bofors cal.37mm și un pluton tunuri anticar Schneider cal.47mm, fiecare a 6 piese) și o companie de cercetare.

Fiecare batalion avea în structură și o companie de armament greu batalionar, cu 8 mitraliere și 6 aruncătoare Brandt cal.60mm. Toate piesele de artilerie din

⁶¹³ Ian Hogg, *Twentieth-century artillery*, Amber Books Ltd, Rochester-Kent, UK, 2000, p.22.

⁶¹⁴ V.Scărneci, *Viața și moartea în linia întâi*, Editura Militară, București, 2012, p.162

organica regimentului erau tractate hipo. Divizia de infanterie, având 3 regimente și o companie anticar motorizată (cu 12 tunuri anticar cal.47mm), totaliza astfel 48 de piese ușoare anticar și de însoțire.

În plus, în 1942 s-a mai adăugat o baterie anticar divizionară, dotată cu tunul transformat Pak 97/40 de cal 75 mm și care asigura o penetrare de 80 mm la distanța de 500 m, câte 6 piese la divizie⁶¹⁵.

MATERIALUL UTILIZAT ÎN AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

În perioada 1940-1941, sub guvernul Antonescu și cu sprijinul misiunii militare germane, marile lipsuri de dotare cu artilerie specializată anti-blindaj au fost în mare măsură reparate, prin următoarele surse:

- material livrat de germani din capturile poloneze și franceze
- material livrat de manufacturile contractante – acum sub control german
- material produs în țară

Într-o perioadă scurtă, în înzestrarea armatei au intrat tunuri anti-car conform tabelului.

Tab. 2 - Tunuri anticar intrate în înzestrare în perioada 1940-1941⁶¹⁶

Material anticar	No.
Tunuri anticar Schneider md.36 cal.47mm	160
Tunuri anticar Concordia cal.47mm	140
Tunuri anticar Bofors/Poczisk md.36 cal.37mm	665
Tunuri anticar Böhler md.35 cal.47mm	545
Tunuri anticar Breda md.35 cal.47mm	24
Total	1534

Piesa Schneider md.36 cal.47mm era asimilată în licență la uzinele Concordia din Ploiești. Cu o lungime a țevei de 44 calibre, avea o bătaie maximă de 6.7 km și precisă de 1.2 km. La 1000 m perfora 40 mm blindaj, iar proiectilul exploziv de 2.3 kg asigura puterea de sprijin general cu foc.

Cu o cadență de 18 rpm, piesa a fost folosită pe toată durata războiului. Dintre tunurile anticar, 1.332 piese erau operaționale la începutul campaniei din Est (iunie 1941).

⁶¹⁵ *** , Buletinul Muzeului Militar Național, Nr.1/2003, partea 1, București, 2003, pp. 271-278.

⁶¹⁶ M. Rădulescu, *Efortul de echipare a Armatei Române în perioada 1940-1941*, Acta Moldaviae Meridionalis, vol.1, pp. 375-387, Muzeul județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, 2011.

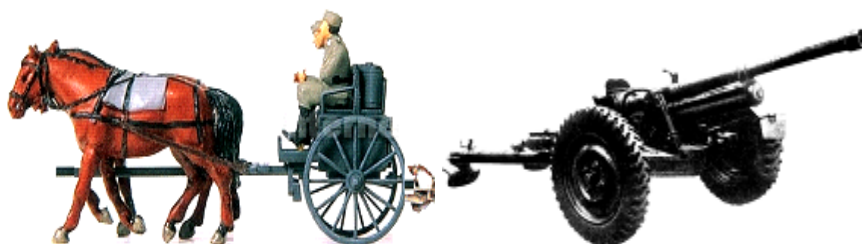

Fig. 7 - Tun anticar Bofors cal.37mm tractat cu atelaj hipo

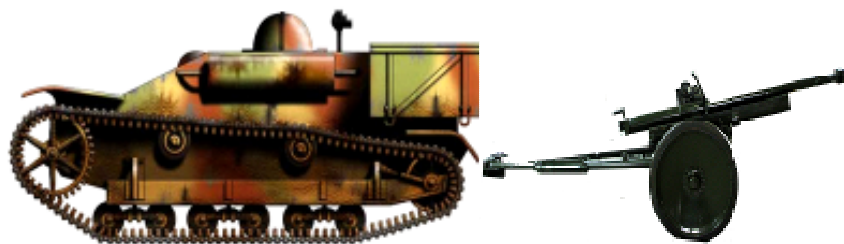

Fig. 8 - Tun anticar Schneider cal.47mm tractat cu șeniletă Malaxa-UE

Fig. 9 - Tun anticar Bohler cal.47mm tractat cu turism de teren Kfz-12 Horch 901

Principalele caracteristici ale acestor piese sunt prezentate în tabelul următor.:

Tab. 3 - Caracteristicile tunurilor anti-tanc ușoare ⁶¹⁷

Tunul	Greutate [kg]	Proiectil ul [kg]	V_0 [m/s]	Perforare (mm) la 100 m
37 L45 Bofors md.1936	370	0.69	810	61
37 L45 Poczisk	380	0.62	820	58
47 L44 Schneider md. 1936	630	2.30	750	65
47 L35 Böhler md. 1939	280	1.45	670	71
47 L35 Breda	280	1.44	630	64
45 M-1942 (r)	625	2.14	870	78

⁶¹⁷ Cercetare tehnică independentă a autorului.

Deși în scurt timp s-a constatat ineficiența împotriva noilor tancuri sovietice (T-34 și KV), au fost păstrate în dotare pentru sprijinul direct cu foc ⁶¹⁸.

Cu toate că se făcuseră eforturi pentru motorizarea tracțiunii, în special la companiile anticar divizionare, cu șenile produse la Malaxa după licență Renault-UE și turisme de teren Horch 901 importate din Germania, majoritatea armamentului greu regimentar se deplasa cu atelaje hipo. Vânătorii de munte dispuneau de transport samarizat. Pe distanțe scurte, armamentul era deplasat manual.

MATERIALUL DE ÎNSOȚIRE ÎN CAMPANIA DIN VEST

În perioada de final a războiului, trupele române acumulasera o importantă experiență de luptă. Ca artilerie ușoară, multe unități adoptaseră tunul rus M1942 cal.45mm, provenit din capturi, cu bune calități balistice (superior modelelor noastre). Acesta este regăsit în special la unitățile parțial motorizate, care îi puteau asigura mai ușor mobilitatea (piesa avea o greutate în marș de 1250 kg).

Fig. 10 - Tun anticar sovietic M1942 cal.45mm tractat cu autocamion Ford-Marmon

Astfel, detașamentul “Maior Victor Popescu”, format la 24.08.1944, din elemente ale Diviziei 1 Blindată-Instrucție, care a dus lupte în zona petrolieră Ploiești până la 31 august, a avut în dotare o secție anticar de cal.45mm.

În zonele cu teren dificil din Cehoslovacia, neavând mijloace de tractare suficiente, erau păstrate una-două piese anticar din cele mai ușoare, utilizate mai mult pentru sprijin cu foc direct.

De exemplul modelul Poczisk cal.37mm, un Bofors construit în licență în Polonia, era foarte apreciat, fiind ușor de mutat manual între poziții.

Prin eliberarea unui număr mare de piese anti-aeriene ușoare din apărarea zonei petrolifere Ploiești, unele dintre acestea au fost utilizate ca artilerie de însoțire, având o cadență mare și o bună precizie. În special pentru acoperire asalturilor în zone urbane, aceste piese și-au dovedit eficacitatea. În plus, exista peste tot, pe frontul german, muniție potrivită și din abundență.

⁶¹⁸ M. Vasile-Ozunu, P. Otu, Înfrânți și uitați: *Românii în bătălia de la Stalingrad*, Ed. "Ion Cristoiu", București, 1999, p.112, 130.

Fig. 11 - Tun antiaerian Flak-38 Rheinmetal cal.20mm tractat cu turism de teren Kfz-82 Volkswagen 161

CONCLUZII

Se poate afirma că trupele române au acumulat, pe parcursul a 30 de ani, o experiență operativă continuă și valoroasă de utilizare a artileriei ușoare de însoțire în sprijinul nemijlocit al acțiunilor subunităților de infanterie.

În perioada contemporană, România a continuat echiparea eșaloanelor mici ale unităților de infanterie cu mijloace care să-i confere o anumită putere de foc (aruncătoare de mine cal.82mm, aruncătoare de grenade reactive pe afet cal.73mm, rachete antitanc dirijate și reușitul tun de munte cal.76mm). Toate aceste piese și muniția aferentă au fost fabricate în țară.

În prezent, când Armata Română este angajată periodic în diferite acțiuni de coaliție la nivel de batalion, studierea și valorificarea modernă a acestor cunoștințe scump plătite, poate asigura, în unele situații, un factor de superioritate tactică decisivă.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări generale și speciale:

- Hogg, Ian, *Twentieth-century artillery*, Amber Books Ltd, Rochester-Kent, UK, 2000.
- Ludeke, Alexander, *Weapons of WWII*, Editura Parragon, Bath, United Kingdom, 2011,
- Rădulescu, M., *Efortul de echipare a Armatei Române în perioada 1940-1941*, „Acta Moldaviae Meridionalis”, vol.1, pp. 375-387, Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, 2011.
- Scârnci, V., *Viața și moartea în linia întâi*, Editura Militară, București, 2012;
- Vasile-Ozunu, M., Otu, P., *Înfrânți și uitați: Românii în bătălia de la Stalingrad*, Ed. "Ion Cristoiu", București, 1999.
- ***, *România în Primul Război Mondial*, Editura Militară, București, 1979;
- ***, *Înzestrarea Armatei Române în perioada interbelică – Documente*, vol. II, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București 2008.
- ***, Buletinul Muzeului Militar Național, Nr.1/2003, partea 1 București, 2003.

Bibliografie suplimentară (necitată)

- Adams, S., Crawford, A., *Al doilea Război Mondial, Enciclopedii vizuale*, Ed. Dorling Kindersley, London, 2000.
- Fiorani, F., *Istoria ilustrată a celui de-al II-lea Război Mondial*, Ed. Rao, București, 2007.
- Romanescu, G., Tudor, G., Cucu, M., I. Popescu, *Istoria infanteriei române - vol.II*, București, 1985.
- Scafeș C., Șerbănescu H., Scafeș I., Andonie C., Dănilă I., Avram R., *Armata română 1941-1945*, Editura R.A.I., 1996.
- A.N.V.R., *De la Stalingrad la bătălia Moldovei*, Ed. Vasile Cârlova, București, 1997.
- ***, *Infanteria Română – 180 ani*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2010.